



Olsztyn, 11 marca 2021 r.

WOPN.6401.9.6.2021.PJ

**Wójtowie Gmin
Burmistrzowie Miast
Prezydenci Miast**

W związku z otrzymywanymi w ostatnim czasie telefonami od mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego oraz informacjami, ukazującymi się w ogólnopolskich mediach, prasie i na portalach społecznościowych, dotyczącymi obserwacji wilków w sąsiedztwie siedzib ludzkich i sytuacji potencjalnie niebezpiecznych z udziałem tego drapieżnika, przedstawiam poniższe informacje.

Wilki podlega ochronie ścisłej na terenie całego kraju od 1998 r. Aktualnie obowiązującym aktem prawnym dotyczącym ochrony tego gatunku jest rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. z 2016 r. poz. 2183). Ponadto polska populacja wilka wymieniona została w załączniku II i IV Dyrektywy Rady 92/43/EEG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory. Gatunek ten jest między innymi przedmiotem ochrony niektórych obszarów Natura 2000 oraz stanowi gatunek priorytetowy. Wobec powyższego jako kraj jesteśmy zobowiązani do zachowania tego gatunku we właściwym stanie ochrony.

Wilki jest drapieżnikiem, który z racji swoich uwarunkowań (rozmiar, szybkość, uzębienie) może być niebezpieczny dla człowieka. Z reguły jednak wilki boją się ludzi i unikają kontaktu. Z natury jest zwierzęciem płochliwym i zachowującym dystans do człowieka. Obecnie w krajowych mediach, prasie i na portalach społecznościowych pojawiają się doniesienia, które wyrażają niepokój i obawy o bezpieczeństwo ludzi i ich dobytku (w tym zwierząt). Takie informacje otrzymywane są przez tutejszy urząd także drogą telefoniczną. Mogą one dotyczyć spotkań na linii człowiek – wilk, mają charakter incydentalny i na ich podstawie nie należy podsycać negatywnych emocji lokalnych społeczności. Zdarzają się sytuacje, że niektóre wilki podchodzą blisko zabudowań oraz zagryzają bądź porywają zwierzęta gospodarskie, w tym psy. Należy mieć na uwadze, że nie zawsze muszą być to dzikie wilki, lecz również zdziczałe, wałęsające się psy. Mogą być to także wilki chore lub osobniki, które straciły naturalny instynkt bojaźni wobec człowieka, np. w wyniku dokarmiania ich przez ludzi. Dzieje się to w sposób intencjonalny – w celu np. wykonania zdjęć przyrodniczych lub nieintencjonalnie – w związku z wyrzucaniem odpadków spożywczych lub niewłaściwym zabezpieczeniem miejsc ich składowania. Zdarzają się też przypadki wybierania szceniąt wilków z nor i próby odchowania ich na zwierzęta domowe.

Z dużą ostrożnością należy odnosić się do doniesień z portali społecznościowych, gdyż często takie informacje są wyolbrzymione i niepotwierdzone. Prezentowane zdjęcia, czy filmy zazwyczaj pochodzą spoza naszego województwa oraz kraju. Od końca II wojny światowej nie jest znany żaden przypadek śmiertelnego ataku wilka na człowieka, natomiast znane 2 przypadki pogryzienia ludzi przez wilki w ostatnich latach dotyczyły wilków częściowo oswojonych przez człowieka.

Nie należy zatem podejmować pochopnych działań zmierzających do eliminacji osobników tego gatunku w sytuacjach, kiedy nie jest to zasadne. Wszystkie niebezpieczne



Spełniamy wymagania EMAS - zarządzamy urzędem efektywnie, oszczędnie i prośrodowiskowo

ul. Dworcowa 60, 10-437 Olsztyn, tel. 89 537-21-00, fax: 89 527-04-23, sekretariat.olsztyn@rdos.gov.pl, gov.pl/web/rdos-olsztyn

zdarzenia, które charakteryzują nietypowe zachowania wilka, wymagają jednak wyjaśnienia, a przede wszystkim natychmiastowej reakcji.

Należy podkreślić, że zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 713, z późn. zm.) działania w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa publicznego, w tym zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należą do zadań własnych gminy. Potrzeby te obejmują także sprawy związane z bezpieczeństwem mieszkańców, zatem zapewnienie bezpieczeństwa lokalnej społeczności spoczywa w głównej mierze na wójcie gminy/burmistrzu/prezydencie miasta.

Dodatkowo, na podstawie ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2020 r. poz. 1856, z późn. zm.) został w Polsce stworzony system zarządzania kryzysowego, który działa na każdym szczeblu działania administracji publicznej. Kierowanie monitorowaniem, planowaniem, reagowaniem i usuwaniem skutków zagrożeń na terenie gminy należy do wójta gminy/burmistrza/prezydenta miasta, na obszarze powiatu do starosty, zaś na obszarze województwa do wojewody. Biorąc powyższe pod uwagę, zapewnienie bezpieczeństwa lokalnej ludności należy do zadań własnych gminy, a nie do resortu środowiska.

Pomimo wysokiego statusu ochrony wilka w Polsce, w sytuacjach konfliktowych i niebezpiecznych, dopuszczalna jest ingerencja człowieka. Możliwe jest uzyskanie odstępstwa od zakazów obowiązujących w stosunku do tego gatunku, na podstawie zezwolenia wydanego przez właściwy organ. Wnioski w tym zakresie mogą składać zarówno organy samorządowe, jak i organizacje (w tym izby rolnicze), czy osoby fizyczne.

Zgodnie art. 56 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2020 r. poz. 55, z późn. zm.) istnieje możliwość uzyskania zezwolenia na odstępstwo od zakazów obowiązujących wobec wilka, w celu wyeliminowania powodowanego zagrożenia, np. na umyślne płoszenie czy zabijanie. W zakresie umyślnego płoszenia zezwolenie wydawane jest przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska, natomiast w zakresie umyślnego zabijania przez Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska. Zezwolenia takie mogą być wydawane w przypadku braku rozwiązań alternatywnych, jeżeli wnioskowane działania nie są szkodliwe dla zachowania we właściwym stanie ochrony tego gatunku oraz przy spełnieniu jednej z przesłanek indywidualnych, takich jak ograniczenie poważnych szkód w mieniu czy też interes zdrowia i bezpieczeństwa publicznego.

Należy jednak zaznaczyć, że ewentualne zezwolenia wydawane są wyłącznie na wniosek podmiotu zainteresowanego uzyskaniem stosownego odstępstwa.

W przypadku konieczności ograniczenia szkód powinna to być osoba poszkodowana lub władze gminy, natomiast w przypadku potrzeby wyeliminowania zagrożenia dla ludzi powinny to być władze wykonawcze gminy/miasta. Wniosek o zezwolenie powinien zawierać wszystkie informacje wymagane w artykule 56 ust. 6 ustawy o ochronie przyrody. Są to:

- 1) imię, nazwisko i adres albo nazwę i siedzibę wnioskodawcy;
- 2) cel wykonania wnioskowanych czynności;
- 3) opis czynności, na którą może być wydane zezwolenie;
- 4) nazwę gatunku lub gatunków, których będą dotyczyły działania, w języku łacińskim i polskim, jeżeli polska nazwa istnieje;
- 5) liczbę lub ilość osobników, których dotyczy wniosek, o ile jest to możliwe do ustalenia oraz termin realizacji zezwolenia;
- 6) wskazanie sposobu, metody i stosowanych urządzeń do chwytania, odławiania lub zabijania zwierząt albo sposobu zbioru roślin i grzybów lub sposobu wykonania innych czynności, na które może być wydane zezwolenie, a także miejsca i czasu wykonania czynności oraz wynikających z tego zagrożeń;
- 7) wskazanie podmiotu, który będzie chwycił lub zabijał zwierzęta;
- 8) wskazanie informacji o stosowaniu alternatywnych zagrożeń;
- 9) wskazanie zagrożeń wynikających z realizacji wnioskowanych czynności.

Fakt stwarzania przez zwierzę zagrożenia powinien być dokładnie udokumentowany, np. w postaci zdjęć, nagrań z fotopułapek, notatek służbowych z wizji terenowych, przyjęcia zgłoszeń telefonicznych, czy otrzymywanej korespondencji. Dokumentacja ta powinna zostać dołączona do wniosku, zaś wskazane we wniosku argumenty powinny być konkretnie sprecyzowane. W pierwszej kolejności należy dokonać ustalenia, czy zwierzęta, które pojawiają się w obszarach zabudowanych są rzeczywiście wilkami, a nie dziczykami psami, co niestety ma często miejsce. W przypadku potwierdzenia, że obserwowane zwierzę to wilk, możliwie jest wystąpienie do tut. organu o wydanie zezwolenia na jego odłów i wywiezienie do najbliższego kompleksu leśnego. Należy ustalić, w jakiej kondycji zdrowotnej jest wilk, gdyż często sprawcami szkód są pojedyncze osobniki, dotknięte świerzbem. Jest to bolesna dolegliwość, prowadząca do powolnej śmierci zwierzęcia. Choroba sprawia, że taki osobnik, nie mogąc sprawnie polować na zwierzynę płową, podchodzi w pobliże siedzib ludzkich w poszukiwaniu pokarmu łatwiejszego do pozyskania. Należy zatem ustalić, czy w najbliższej okolicy miejsc, w których widywany był ten osobnik, nie są wyrzucane resztki pokarmu, mogące zwabiać zwierzęta lub nie funkcjonują tzw. nęciska. Osoby zamieszkujące miejscowości, w których widywane są wilki należy skutecznie edukować i pouczać w zakresie niewyrzucania odpadków z gospodarstw domowych w pobliżu zabudowań. Powinny być one składowane w pojemnikach na odpady zabezpieczonych przed dostępem zwierząt. Mieszkańców należy także poinformować o konieczności ochrony i zwiększenia nadzoru nad psami i innymi zwierzętami gospodarskimi, przebywającymi w gospodarstwach, poprzez zamykanie ich w pomieszczeniach lub zagrodach. Rekomenduje się nie przetrzymywanie długotrwale psów na łańcuchach, a zwłaszcza w porze nocnej. Nadmieniam, że puszczanie psów bez możliwości ich kontroli i bez oznakowania, umożliwiającego identyfikację ich właściciela lub opiekuna jest zakazane. Zakazem objęte jest także puszczanie psów luzem w lesie.

W przypadku, gdy przyczyną wydania zezwolenia jest konieczność ograniczenia poważnych szkód we wniosku należy wskazać, w jaki sposób na danym terenie zabezpieczane są hodowle (w szczególności te, w których powstają szkody), czy mieszkańcy zwracali się w ostatnich latach do właściwego regionalnego dyrektora ochrony środowiska o pomoc w zakresie współdziałania i zabezpieczenia mienia, jak również jakie zostały odnotowane szkody wraz z informacją, czy zostały one zgłoszone do regionalnego dyrektora ochrony środowiska. Zgodnie z art. 126 ustawy o ochronie przyrody właściciele zwierząt mają możliwość uzyskania odszkodowania z tytułu powstałych strat. Szkody te szacowane są zgodnie z zapisami rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 lutego 2018 r. w sprawie szacowania szkód wyrządzonych przez niektóre gatunki zwierząt objęte ochroną gatunkową (Dz. U. z 2018 r. poz. 645). Do wniosku o zezwolenie warto dołączyć protokoły z szacowania szkód oraz w przypadku nieubiegania się o odszkodowanie podać przyczyny takiej decyzji. W 2020 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Olsztynie rozpatrzyły 134 wnioski o odszkodowania za szkody spowodowane przez wilki.

Należy podkreślić, że kompletność wniosku o zezwolenie na odstępowania od czynności podlegających zakazom ma bezpośrednie przełożenie na czas, w którym możliwe jest wydanie stosownego zezwolenia. Należy zatem dołożyć wszelkiej staranności wypełnienia takiego wniosku. Zaznaczyć należy, że wnioski o wydanie zezwolenia na odstępowania od zakazów obowiązujących w stosunku do wilka muszą być przekazane w sposób prawidłowy, tj. pocztą tradycyjną lub poprzez platformę ePUAP. Nie mogą być to wnioski wysłane drogą mailową. Kompletność wniosku oraz prawidłowe jego złożenie przyspieszy postępowania administracyjne prowadzone przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie (dotyczy odstępowania od zakazu umyślnego płoszenia) lub Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (dotyczy odstępowania od zakazu umyślnego zabijania).

Wnioski o wydanie zezwolenia na umyślne płoszenie wilków mogą i powinny być składane także prewencyjnie, w przypadku pojawiania się zwierząt przez relatywnie dłuższy czas lub niezachowywanie przez niektóre osobniki tego gatunku właściwego dystansu

do człowieka, zwierząt gospodarskich lub zabudowań. W przypadku składania wniosków o takie zezwolenie niezbędne jest wskazanie osób realizujących te działania (z imienia i nazwiska) oraz miejsca wykonywania czynności związanych z płoszeniem (numery ewidencyjne działek, miejscowość, gmina).

Podkreślenia wymaga fakt, że w sytuacjach nagłych, wymagających natychmiastowej interwencji, tj. zagrażających bezpośrednio życiu lub zdrowiu ludzi lub zwierząt, kiedy wniosek obiektywnie nie może być załatwiony w formie pisemnej, ww. decyzje-zezwoleńia mogą być wydawane ustnie, po rozpatrzeniu wniosku złożonego drogą elektroniczną, zgodnie z art. 14 § 2 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 256, z późn. zm.). W tym celu należy skontaktować się z telefonicznie z Generalną Dyрекcją Ochrony Środowiska, pod numery telefonów podane na stronie internetowej urzędu (dotyczy odstępstwa od zakazu umyślnego zabijania) lub z Regionalną Dyрекcją Ochrony Środowiska w Olsztynie (dotyczy odstępstwa od zakazu umyślnego płoszenia), pod numerami telefonów: 783 920 152 lub 783 924 650).

Po wydaniu decyzji ustnej następuje spisanie protokołu, który wysłany jest do wnioskującego, jako potwierdzenie wydania zezwolenia. Należy przy tym zauważyć, że decyzja ustna ma taką samą wagę jak pisemna. Niemniej jednak trzeba pamiętać, że w administracji publicznej istnieje zasada pisemności, zgodnie z którą sprawy powinny być załatwiane co do zasady pisemnie. Zatem zezwolenie ustne winny być stosowane wyłącznie w sytuacjach wyjątkowo pilnych.

Jednocześnie informuję, że Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska opracował „Procedurę postępowania w sytuacjach konfliktowych człowiek – wilk”, które mogą mieć miejsce w gminie (w załączeniu). Prezentuje ona konkretne działania, jakie należy podjąć w przypadkach nietypowych zachowań tych zwierząt. Zgodnie z tym dokumentem, np. w sytuacji pojawienia się wilka bez oznak choroby, który przez dłuższy czas (kilka tygodni) regularnie widywany jest w pobliżu budynków mieszkalnych, nie atakuje zwierząt gospodarskich, ale jednak zbliża się do ludzi na bliską odległość i wzbudza niepokój mieszkańców, wymagane jest podjęcie działań. Zasadne jest, by organy samorządowe opracowały i wdrożyły procedury na wypadek konieczności płoszenia wilków. Wskazane jest przeprowadzenie inspekcji terenowej, obserwacja terenu, instalacja fotopułapek w celu zgromadzenia materiału do identyfikacji i przygotowanie raportu.

Na podstawie otrzymanych danych wójt gminy/burmistrz/prezydent miasta podejmuje odpowiednie działania. W uzasadnionej sytuacji zagrożenia życia lub zdrowia ludzkiego ww. organ powinien złożyć wniosek do Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska o wydanie zezwolenia na odstępstwo od zakazu zabijania danego osobnika lub osobników wilka. W przypadku braku zagrożenia życia lub zdrowia ludzkiego wójt gminy/burmistrz/prezydent miasta powinien złożyć wniosek do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie o odstępstwo od zakazu umyślnego płoszenia wilka np. przy użyciu, petard, urządzeń hukowych, broni z amunicją kulową lub innych środków, lub też odłów (zakaz umyślnego przemieszczania z miejsc regularnego przebywania na inne miejsca). Zarówno odłowiony, czy też odstrzelony osobnik powinien zostać poddany badaniom weterynaryjnym. Powinna także zostać wykonana dokumentacja fotograficzna, pomiar wagi i parametrów ciała oraz pobrane próby do badań genetycznych (przez właściwy podmiot prowadzący takie działania). Odłowiony osobnik powinien zostać oznakowany nadajnikiem GPS/GSM i przesiedlony do najbliższego dużego kompleksu leśnego, a miejsce jego wsiadlenia udostępnione Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska.

Nadmieniam, że od 2018 roku Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Olsztynie realizuje projekt pn. *Przeciwdziałanie szkodom powodowanym przez bobry w gospodarstwach rolnych i mieniu oraz zabezpieczenie zwierząt gospodarskich przed wilkami na terenie województwa warmińsko-mazurskiego*. Celem projektu jest m.in. zminimalizowanie negatywnych skutków działalności wilków na gospodarkę człowieka oraz umożliwienie bezkonfliktowej koegzystencji na jednym obszarze. Zaplanowane działania wpływają na ograniczenie szkód wyrządzanych przez wilki. W celu przeciwdziałania

szkodom powodowanym przez te drapieżniki, osobom narażonym na ataki wilków przekazywane są materiały do wykonania trwałych (ogrodzenia z siatki) i półtrwałych (fladry, pastuchy elektryczne) ogrodzeń wokół pastwisk i zagród, w których trzymane są zwierzęta w okresie pastwiskowym. Hodowcom dużych stad owiec przekazywane są pasterskie psy stróżujące, skutecznie odstrasżające drapieżniki. Dotychczas z takiej formy współpracy skorzystało kilkudziesięciu rolników, u których doszło do szkód wyrządzonych przez wilki.

Zwracam się z prośbą o pilne przygotowanie i wdrożenie zalecanych procedur i działań w zależności od sytuacji przedstawionych w „Procedurze postępowania w sytuacjach konfliktowych człowiek – wilk”. Proszę też o poinformowanie mieszkańców o konieczności: zwiększenia opieki nad zwierzętami gospodarskimi i psami, zabezpieczenia pojemników na odpady przed dostępem zwierząt dzikich oraz niewyrzucania odpadów w pobliżu zabudowań. Konieczne jest także ustalenie, czy na terenie gminy nie funkcjonują nęciska dla zwierząt drapieżnych, związane m.in. z fotografią przyrodniczą oraz wdrożenie monitoringu w tym zakresie i szybkiego i właściwego reagowania w przypadku pojawiania się takich miejsc.

Załączniki:

1. Procedura postępowania w sytuacjach konfliktowych człowiek-wilk
2. Poradnik ochrony zwierząt hodowlanych przed wilkami (plik pdf)
3. Publikacja „Po sąsiedzku z wilkami” (plik pdf)

REGIONALNY DYREKTOR
OCHRONY ŚRODOWISKA
w Olsztynie
Agata Moździerz
/podpis elektroniczny/

Załącznik 2. Procedura postępowania w sytuacjach konfliktowych człowiek-wilk

(opracowane na podstawie: „Nowak S., Mysłajek R. W., Okarma H., Śmietana W, 2005, Analiza dotychczasowych rodzajów i rozmiaru szkód wyrządzanych przez wilki oraz stosowanie metod rozwiązywania sytuacji konfliktowych, Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków”)

Miejsce bezpośrednich obserwacji wilków	Wygląd i zachowanie wilka	Zalecane działanie
W pobliżu (< 1 km) lub w obrębie dużego kompleksu leśnego lub na terenie z przewagą obszarów leśnych, również sporadycznie w pobliżu zabudowań na tych terenach	Osobnik niesprawiający wrażenia chorego, oddala się od człowieka.	Sytuacja normalna, nie jest potrzebna interwencja.
Dowolne	Osobnik nie sprawia wrażenia chorego, nie ucieka przed jadącym pojazdem, np. biegnie obok	Sytuacja normalna, nie jest potrzebna interwencja.
W obszarze zabudowanym, nawet w mieście	Osobnik zdrowy, sprawia wrażenie przestraszonego (podwinięty ogon), zablakanego. Obserwacje (zdjęcia i filmy), nawet wielokrotne, dotyczą tego samego dnia, maksymalnie dwóch dni	Osobnik podczas dyspersji, zablakał się do miasta (np. szedł wzdłuż rzeki). Wójt podejmuje działania w celu umożliwienia opuszczenia gminy przez zwierzę. Jeśli jest taka konieczność odławia i wywozi zwierzę do najbliższego kompleksu leśnego (przez podmioty upoważnione przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska na podstawie art. 52 ust. 2 pkt. 3 uop).
Dowolne	Osobnik z wyraźnymi oznakami choroby (np. uszkodzenia ciała), ewentualnie z podejrzeniem wścieklizny, nie oddala się od ludzi, a nawet podchodzi na niedużą odległość, jest agresywny.	Sytuacja wymagająca uwagi. Rekomendowane jest wykonanie dokumentacji fotograficznej/filmowej zachowania, i przesłanie do eksperta, który potwierdza przynależność gatunkową oraz doradzi w trakcie podejmowania decyzji. W przypadku konieczności uśmiercenia zwierzęcia wójt występuje z wnioskiem o stosowne zezwolenie do Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (GDOŚ) lub Ministra Środowiska (gdy zdarzenie ma miejsce na terenie parku narodowego) – w przypadkach nagłych może to być decyzja ustna. Po uśmierceniu należy zwierzę zważyć i wykonać szczegółową dokumentację fotograficzną, następnie przeprowadzić badanie w kierunku wścieklizny, a jeśli wynik jest negatywny, umożliwić właściciwym, zainteresowanym podmiotom przeprowadzenie szczegółowej sekcji zwierzęcia dla ustalenia przyczyn nietypowego zachowania (w tym np. pobranie próby do analiz genetycznych).
Dowolne	Osobnik bez oznak choroby, przez dłuższy czas (kilkanaście tygodni) regularnie widywany w pobliżu budynków mieszkalnych, nie atakuje	Sytuacja wymagająca uwagi (pilnej) Rekomendowane przeprowadzenie inspekcji terenowej, instalacja wideopułapek i przygotowanie raportu w terminie do trzech dni.

	zwierząt gospodarskich ale zbliża się do ludzi i wzbudza niepokój mieszkańców	<p>a) W sytuacji zagrożenia życia lub zdrowia ludzkiego wójt składa wniosek do GDOŚ o wydanie zezwolenia na odstępstwo od zakazu zabijania,</p> <p>b) w przypadku braku zagrożenia życia lub zdrowia ludzkiego, wójt składa wniosek do RDOŚ o odstępstwo od zakazu umyślnego płoszenia (np. przy użyciu broni z amunicją kulową lub innych środków) lub odłów (pozostawienie w niewoli albo też oznakowanie nadajnikiem GPS/GSM i przesiedlenie do najbliższego dużego kompleksu leśnego).</p> <p>Zarówno odłowiony osobnik jak i odstrzelony powinien zostać poddany badaniom weterynaryjnym, powinna zostać wykonana dokumentacja fotograficzna, pomiar wagi i parametrów ciała oraz powinny zostać pobrane próby do badań genetycznych (przez właściwy podmiot prowadzący takie badania).</p> <p>Analogiczna procedura na terenie parku narodowego prowadzona jest przez dyrektora parku.</p>
W pobliżu (< 1 km) lub w obrębie dużego kompleksu leśnego lub na terenie z przewagą obszarów leśnych.	Wilki zaatakowały zwierzęta gospodarskie po raz pierwszy, lub ataki są sporadyczne	<p>Hodowca natychmiast po stwierdzeniu szkody zabezpiecza ślady, składa niezwłocznie wniosek do regionalnego dyrektora ochrony środowiska o odszkodowanie.</p> <p>Hodowca wraz z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska ustala jakie w danym przypadku powinny być zastosowane zabezpieczenia przed kolejnymi atakami. Ww. zabezpieczenia wykonywane są samodzielnie przez hodowcę lub na zasadach współdziałania z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska.</p> <p>Analogiczna procedura na terenie parku narodowego wymaga udziału dyrektora parku narodowego zamiast regionalnego dyrektora ochrony środowiska.</p>
Dowolne	Wilki często atakują zwierzęta gospodarskie	<p>Procedura zgłaszania szkód i ich szacowania, a także wykonywania odpowiednich zabezpieczeń taka sama jak powyżej.</p> <p>W przypadku wystąpienia powtarzających się co najmniej kilkukrotnie skutecznych ataków wilków na zwierzęta w jednym gospodarstwie należy przeanalizować przyczyny.</p> <p>Jeżeli ataki wilków nie są wynikiem zaniedbań hodowcy (takich jak pozostawianie zwierząt gospodarskich bez ochrony w nocy) poszkodowany (lub wójt gdy dotyczy to większej liczby poszkodowanych w danej gminie) występuje do Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (lub Ministra Środowiska, gdy zdarzenie ma miejsce na terenie parku narodowego) z wnioskiem o wydanie zezwolenia na umyślne zabijanie wilków wyrządzających szkody.</p>

